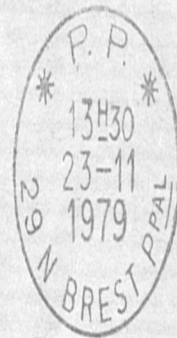

BRUD NEVEZ
Kelaouenn lennege
Revue littéraire
6, Ru Beaumarchais
29200 BREST

PUBLICATION
PERIODIQUE

Leve ar paour
H. Pajenn

Me Angela DUVAL
Traou an Dour

22420 LE VIEUX MARCHÉ

8/9/79

40

— Leve ar pasour — H. Yuwal

Ur vazh baleet mat
a dalvez Kant skoed leve ...

Ur c'hrenn-lavar Kozh eo hemañ
Pegon Kozh. I. N'oufen ket lavarout. Met
ar fezh a ouzon, bet zo un amzer,
tremen Kant vloaz zo abaoe : michañ e
oa awalc'h Kant skoed da veañ
e-pad ar bloaz. Da veañ sich. Se
zo sklaer, ha n'eo ket evel ur mondian.

D'ar mare-se un devezhour a oa
e briz dek gweneg bemdez hag e voued.
M'en dije gwreg ha bugale er ger
sur awalc'h na veze ket druz ar
feurin gante bemdez. Rak n'oa sikour
ebet a-berzh ar stad da sikour
sevel ar vrigale.

Uh lodenn eus an devezhourien o

X doa un tamm douar war o c'hont o unan
1 vuoc'h - 2 bemoc'h - pe un nebeut deñvad
ur yar bennak. Lakab a raent un
tamm ed, un tamm etu, patatez, irvin
ha piz ha faw.

X Lod all n'o devoa nemet un netraig
a liorzh, neuze o gwreg oa stammerez
pe nezerer, pe kannerez ma ne oa ket
re garget a rugale.

Sivazh mareadoù amzer zo bet oa
ket a labour d'an holl. Pe mar boa
labour, oa ket arc'hant e mestk an
dud da c'halloud paeañ tud d'o
sikour. Neuze e in em gave meur a
hini rediet da vont endro da glask,
pe vervel gant an naon.

Ar re gozh oa se o lod, ma ne
vezent mui gouest d'ober o lod, den
na c'houlenne ar frotte oute. Nemet
in un ti pinvidik bennak ma veze
miret ar serriferien gozh da vervel
evel unan eus izili ar tiegerzh.

A-hend-all oa retred ebet. Oa me

bolantez vat ar re o doa un tamm
moien. Met evel ma vez lâret truez
zo berr da vevañ. Ha bez oa e-fur
ar beorien meur a hini ha na blegent
ket da astenn o dorn. Ar beorien mezhus,
Tud hag o dije bet un draig bennak
war o c'hont ha Kouezhet e reñk ar
beorien dre wall-chanson, Klenvedoù,
darvoudoù a bep seurt.

Ar re se o doa mizer, dreist-holl
m'o devoe ur namm bennak a vire
outo da labourat.

Rak bez oa labourioù ispisial dleet
dezho dre voaz.

Mont a raent, da Arouer, da
birc-hirinan fell ha tost evit tud all,
pe ebidant tud all hag o dije prometet
ur veaj a zevosion da Sant mañ Sant
pe Santez. pe un Itron-Varia.

Anavezet im eus ouzhpenn unan hag
a veze alies-alies e roud un tamm
a dreuz hag a-bed ar Tro, o birc-hirinan,
Lofañ raent war o roud pa veze re bel

ar veaf da vezan graet dont-mont en un
devezh. (Meur a Varc harid Fulup oa e
Breizh, sur mat)

Kefridioù all veze dezho ivez dre
zroed. Mont da zegemenn ar marv ja
veze ur marv er c'hontre.

Mont da glask tud da zougen ar
c'horf, ar c'huunennoù, ar flammegoù
a veze war gont ar faout a darempred
ar pennañ Ti an hini marv.

Ar grasoù veze Kouez all war gont
ur paour pe baouez eus ar barrez, ha
end-eeun eus ar sekcion ja veze tu.

Seniñ ar glaz e chapel ar sekcion
veze roll ur paour, abao veze sonet
glaz e-pad ma veze an hini marv
war ar varv-skaon. Teir gwech bemdez.

Evit obidoù an dud a reñk, veze
roet Karitez d'ar beorien goude an
interamant - an eizhvet, an deiz-ha-bloaz

Ur roll a oa er maerdi eus ar
beorien o doa ar gwir da faout
Karitez, - un nebeut gwenneien da bep

hini, ha hervez an ezhomm, niver ar
rugale pe ar re gozh dic'houest da
c'hounid.

Ar roll-se oa dres roll ar bara
Bez oa ur roll all neuze evit an
dud hag a roe bara.

Ur bara oa ur gont a ed-bara
da rein bep miz d'ar paour designet
da bep roer.

Ur wech ar bloaz veze ur ehuzeul
Kommun ispisial evit plasamant ar
beorien, rak bep bloaz veze Kemm pe
gemm : marv ar roer, pe marv an
degemerer, pe aek ermaez a oad, Pa
veze krog ar rugale da labourat
n'o deuze ket o zud a vara ken
evite.

Bep roer a ginnige hervez e voien
hag e volanter vad. Darn ur bara,
darn daou, darn un hanter-bara. Hag
evit ar beorien oa memes tra. lod o
doe daou pe dri bara, pe unan, pe
un hanter-hini, hervez o ezhommoù.

Va zad Kozh Jân-Mai'n Olier oa Kuzulier,
ha hervez ma lavare eo Kuden ar bara s
oa an hini diaesañ da zibuniñ, oa tu
ebet da gontañ an holl.

Bez oa tud hag a dalc'he renk, en
o enor oa reh dezho rein bara. Meh lod
anezho oa ken paour prest awalc'h hag
ar beorien war ar bara.

Bez oa feorien hag a oa madig o cheu
dre ma buient sachañ dour d'o milin, met
evel ma n'o devoa tra war o anv, ha na
beaient failhoù ebet. a faote dezho bezañ
dalc'het war ar bara.

— Tman, etre Klochedoù, e fell din rein un
albez eus spered balc'h ur c'hemenner.
Kargh oa a vucale 7 pe 8 pe, ouzhpenn +
ur vamm-gozh war e gein o ruzañ
he c'hozhni er rizer. Ar wreg g⁺ Kement
a vucale ne c'helle keh mont da c'hounit.
Bez oa eta war ar bara, un 2 pe dri
bara zoken. Ma, setu, anezhañ e unan,
ar c'hemenner balc'h ha kalonek-se

oa deus d'ar maerdi da lavarout
disverkañ anezhañ diwar ar roll a-dal
ma oa kroget e vab heñañ da vont
d'e heul da wriat d'an tiez. Unan
nebeutoc'h da vevañ er ger emezañ, bevet
eo d'am heul hag un tamm gwerzh-butin
a dap ivez, awalc'h da vagan unan eus
ar re vihan er ger... N'eo ket en hon
amzer a zefer bemdez g't seurt tperedoù!

Kontantin an holl oa dreist galloud
ar re oa Kargh eus al labour-se. Dreist-
holl, pa oa Kargh eus ar c'hefridi tud
anavezet evit begañ tud a feson da
laëret eo tud leal.

Lod eus ar beorien a glemme eus ar
profer. Marteze gant abeg a wechoù. N'eo
dife emezo nemet failboroù Eost. hañvad
eus boued-moc'h eget eus gwiniz-bara

Lod all a oa c'hoantus bete re,
ordinal o chinañ, n'eo ket marteze hep
ezhomm. rak diouer o dife eus Kalz

8
a drao. michañ. Ar profer neuze a
c'houlenne ma vif Kemmet paour
dezhañ.

Klevet am eus mamm o lavarout e
ranke alies ar guzulierien Karget eus ar
plasamant. mirout evito o unan ar
beorien gasañ, ar re ne c'houlenne
den all ar frott outo.

E Touez ar beorien war ar bara oa
hiniennou gouest da labourat tamm pe
damm, hag ar re o doa bolantez vat a
rae un devezh eost pe ouzhpenn e
ti an hini a roe dezho ar bara-se.

Ha deiz an dornañ, holl beorien ar
c'hontre a deue da in em ginnig da
sikour. Un tamm boued mat hag un
nebeut gwerzh-batum a dapent, ur
fac'had pell ma veze da ziousout
un bec'h plouz da blousañ o botoù.
Koad, e-pad ar goañv.

E miz-mae miz Ewen pa veze darv an
had-lann, veze Kalz a beorien o hadlanna
ul labour fitoull awalc'h oa hennezh. Ha

meur a c'horadenn veze tapet warlerc'h ar
fikadennoù, rak lemm eo drein al lann,
ur c'hoas veze da sachañ war ar bod
ma veze re uhel, ar fogou a laket
en o davanfer tronet. D'anferus oa c'hoas
en askont d'an haered stank el lannegi
has ar c'hleuzioù goloek a lann.

Ar fogou veze ledet da seichañ en
heol war ur serpilherenn, ha goloek
gant ur serpilherenn all rak strinkañ
a rae an had pell-mat pa straket
gant tomnder an heol.

Ker veze gwerzhet an had lann, ha
disamm oa alav, al lann pil oa un
hanter eus boued ar c'hezeg e-pad ar
goañv. Has evel ma veze troc'het bep
daou vloaz, has a wechoù e-bloaz pa
veze berr ar boued, ha bade ker gwell
bell ar c'hefioù ha ret oa adober
an douar a nevez ur wech an amzer.

Pa veze brav an amzer da hadlanna
oa ker erzhomm avat da vont da glask
devezhour ha devezhowez d'ober foenn:

Kalz muioc'h a c'hounezent, n'o devezh o
fastumad had-lann.

Qwashai tra vit ar paour oa founvez
davez-tan a benn ar goañv, m'en doa
un tamm ti. n'eo ket atav en dije
lofeiz da glenkañ ar c'heuneud sec'h hag
ar c'hozh-Koad a serrent bec'h ha
bec'h er c'hoadoù tro-war-dro. Pa veze
bet un nozvezh avelaf, torret skourrou
sec'h eus ar gwez o dije mall da vont
di o dastum.

Pa veze ar c'houlz divarrañ ha
fagodin Keuneud veze bezet a ratorzh gant
ar bevien ar brinsoù sec'h.

E bec'h ma veze gwelet Kalz a goad
sec'h chomet da vreinan a-~~stêl~~bez
war an douaroù. veze laret: A mañ
avat, er vro-mañ 'zo peorien didalvez!

— E pad an hañv, pardonioù ar chapeloù
Kampagn oa darempredet gant Kalz a dud.
Tantad e noz dec'hent ar pardon. oferennoù
mintin abred evit ar belevined, oferenn-bred

war an ton bras ha gousperoù gant
proseion goude kreizteg, diduamantoù evit
ar yaouankiz hag alies c'hoarioù a bep seurt
an deiz warlerc'h : an adpardon velfust.

En dro d'ar chapeloù-se ha d'o feunteunioù
buezhudus in em vade peorien ar c'hoarte,
gwechoù end-eeun o font eus a bell. Me
gred e raent devezhioù mat, ar re da
vihanñ a ouie ar vicher, ar re in em
stalie toull dor ar chapel veze diskabell,
o chapeled en un dorn ur skudell en dorn
all. Kement hini a dremene o font pe o vont
er chapel a glave ur gouenn truezhus : "Ur
gwennege d'ar paour !" pe "Truez ouzh ar paour."
En anv in aotrou Krist binnigezh !" hag all.
War dro ar feunteun, klozet ar feurvuiañ
gant ur vogerenn, un ode pe ur skalierig
da dostaat, Eno veze peorien ivez prest
da gargañ deoc'h bured, pe voutailh, pe
ur skudellad da evañ war blas. An
dour oa evit petra. Met ur saflig hag
ur vouilhenn in em gave tro dro, dre

fôtañ bannac'hoù ha pasepian war an
douar mouest. Ar bardonerien en o dilhad
ha botou l'êr da sul oa gwelloc'h ganto
rein 2 wenneg pe 5 gweneg d'ar paour
ha bezan skrivet war ar sec'h dreist
ar skaliêr pe ar rogerig.

Ar memes tud a-wele unan bep bloaz
oc'h ober al labour-se. Tud paour eus ar
c'hontre.

- Evit an Eurenfoù, ar badeziantoù veze ivez
mew a baour e toull ar Porched o c'hortez
ur pezh moneiz bennak da vezañ sklapet
en arizrap d'ar rugale ha roet en o dorn
d'ar re gozh.

- Warlerc'h ar maro, dilhad an hini tremenet
veze roet ar fewliesañ d'ar beorien; nemet
pa veze ezhommet ar familh o implijent
o unan, se zo sklaer.

- An arc'hant a chañs! se oa ur pezh
moneiz pe arc'hant ivez ma veze bras ar
somm, a veze roet da vout da heul
ul loen gwerzhet. An arc'hant a chañs

oa d'ober aluzon d'ar beorien, oa kel chanñ
prenañ traoù gant, na lakat anezan gant
an arc'hant all. Lod ar paour oa. Darn eus
ar varc'hadorien a chome ganto meur a
damm arc'hant a chanñ evelse, a lakae
gant oferimier evit an anaon abandonet.
ar reuzendikan eus ar beorien!

— Ar re eus ar beorien hag o doa ti a
glasker ivez kaout un tamm douar patatez
digant un tieg eus o amezeien, E tu pe du
d'ur park dindan traoù-hañv (potaj, kaol pe
patatez) veze lezet ur blenchenñ ganto, arde
da heul ar park. Un tamm teil a serrent,
ludu, Koc'h-Kezeg klasket war hentoi daram,
predet g^t Kezeg. Gwech o dije 2 pe 3 4 ar
un danvaderz pe ur c'havr. Teil mat
eus ar c'hentañ hervez o dije, Ha Kaset
veze d'ur park gant Karr ha tenn an
hini a roe douar dezho. Er blenchenñ
se hervez veze grinniz kaer er bloaz goude.

— Pa diehanse kaout ur c'hlodad muioc'h
bihan, muioc'h a roc'h eget a vronnoù

d'o mamm veze roek d'ur paour
diwar dro, an hini pe an daou pe dri
veze ouzhpenn. Truez veze o lazhañ anezho
Koulskoude n'eo ket bep tro e teuent da
vat. Ha oa ket anwai'h rein ar moci'h
bihan. roek veze bannac'hoù laezh d'o
heul, hag ur bec'h plouz fresk da
lakaat dindanna. M'o dije ur c'hawr
oa turoc'h o feu, istimet eo al laezh
gavr da sevel re vern petore loen
bihan, hag ar vucale vihan ivez. se
m eus klevet alies. Hag ouzhpenn klev
rak va unan on bet savet gant laezh
gavr betek va femp miz. Ha pelloc'h
vifer bet dalc'het gant al laezh. se
Pannev oa bet ganet e Kichen ti va
zud daou vreur. gevel ha deut oa
an tad da c'houlenn va magerez
evit sikour sevel an daou vihan. se
Joseph ha Sébastien. M. unan anezho
zo bev bepred, hag cvel un doare
Kerentiezh a Santañ en e geñver. Iskis?

5
- Bez oa peorien ha ne raent nemeh div
dro ar bloaz ha ned aent ket a-bell eus o
chomaf. Goude an Eost da glask un tamm ed
gwiniz - pe segal - pe segal - winiz hag un dro
patateza pa veze echue da dennañ ar
patatez tro hanter miz Here. Ar beorien-mañ
o doa ti, hag un tamm micher bihan
bennak "gagne petit" evel ma vez laret:
ober choukennoù - An dud a vremañ n'o
deus ket kalz anaoudegezh eus ar choukennoù
Ar baotred, war ar fender, a zouge lull
choukennoù plouz pe foenn. Meh d'ar sul
en o botou-koad du da vont d'an oferenn
e Kerzh ar goañv a dougent choukennoù
dairvez. Bourrez a stouf pe a c'hloan
dalc'het er penn - uhelañ gant un doare
plansonenn graet gant gloan a bep seurt
liv war ur stenn lin reut awalc'h
Rabatin a rae ar blansonenn-se war
c'horre ar votez hag ar choukenn a yae
tost betek bizied an treid etre al loez ha
chouk ar votez. gwarantin a rae chouk

an troad. Ar beorien kozh eta a vezhe
ar choukennoù-se a doulennoù (di-had) d'ar
gouvenanted ar bourk e lec'h ma
prene an neb o dije orhomm.

An dañvez ma gouste ketra dezho Koulz
lañch peogwir d'ar mare ma komzan outañ
e veze laketa lin e Kalz a atantou. Ar
dañvez da c'holo ar choukenn veze e
lien Kanab pe e "molestkin" pe berlip.

D'ar vugete veze pegeh gant un tamm
toaz tanav ar choukenn dañvez-se ouzh
chouk ar votez. A-vez veze sav-taol kollet
us choukenn.

... Inkardañ gloan, nezañ gloan, ober
stamm oa micherioù bihan ar maouezed
Kozh n'o doa mui nerzh da vont d'io devezh.

Ar baotred Kozh akuit eus o dasuarn a
rae bep seurt traoù. Akubelennoù bezp
restell. cost-torchennoù. Koloennoù-gwenañ
pa veze Kaset dañvez dezho.

— Ar beorien rik. Klaskerien vara hep na ti

112
nag oz oa an tristan o doare, Ha Koulskoude
int eo gane hag a gonte Kaoziou ha rimodel
O zier o devoa, lofan a raent pe e ti
poerien all (gant ti) pe aliesoc'h er menapou,
a vare da vare e tremene ar memes re.
ur pennad araok noz e teuent da c'houlenn
lofeiz. Neuze veze lareh dezho teunan plouz
diouzh ar bern ha kas anezhan d'ar c'hraou.
Kraou ar saout a blife Kalz dezho. Klouar
veze an aer eno gant alar ar saout ha
neuzh veze santet o tout eus^{er} gouzer. Se veze
er goañv. Rak d'ar mizioù-haiv - nemet glan
a rap - e lofant e penn ar bern foenn
pe blouz. In em bakani a raent ebarzh
ma veze fresk an noz.

Bara veze gante en o bisac'h hag ar
pennuian eo gant o bara veze graet o
c'hoan dezho hag o difunin antonoz
Goubenn veze dalc'het dalc'had en tiez
mat, vel ma veze dalc'het Kramponezh
ha bara. Ma veze deiz ar c'hiç: - teir
gwech ar sizhun. sul - meurzh - yaou

o dife patatez ha kif sall, an devezhion
all pe babatez ha laezh trenk, pe hepten
o soubenn vara hag ur glozead soubenn
da drempan ur gramponezhenn ovel an
dud all. Neuze goude Koan e Kontent
Kaozïon hag e Kanent, kemet re skizh
e vijent, gant o fateri hag o Bennozhion
oant ket beza. Marteze diwar-vege an teod,
marteze ivez eus dou o c'halon. He vern,
brav da glevout bepred...

Bennozh Doue! Doue da bregerio ho loened!
Doue da vinnigo ar vugale! Chais ha
Yec'hed d'an holl dud an ti man! etc...

Ha Doue da bardono an anaon!

— Pa oa digoreh ar brezel pevarzek
oa difennet d'ar beorien mont en dro
da glask. Labour oa neuze evit an
holl. Pa oa aet kement a baotred d'an
arme, tud yaouank, tud dimezet, tadoù
a familh zoken, gant Kalz a vugale

Reh oa bet mirout vugale ar skol er
ger da labourat da 10, 11-12 vloaz.

Leve ar paour Kendale'h

19

Ar baotredigou d'ar park, hag ar merc'hed
bihan war ar menaj tra ma ya'o mamm
d'ar park. Ar brezel oa digorrek d'ar
miz Eost, oa ket hanter droc'hel an ed.
Peurechui Troc'hari, Klozari, Chareat, dornari
ha na oa ger eus dornerezed ar parkoù.
na traktorien eveljust. Gant tud ha kezeg,
gant filzier ha kouffou bihan, nizerezed
ha gwenterezed oa reth ober tout. Ha
Kalz a dud oa reth Kaout da zerc'hel
ar skal da vont en dro.

Me am boa 9 bloaz c'met soñf i m eus
da welout ha da glevout penaos oa ket
re vras ordin donk a-benn eus ar
rummad tud-se oa Kustum da vevan
dirvar ar c'hlast, daoust ma ne oa ket
avrus o stad. Pa welent oa ezhomm bras
anezho e vezent un tamm direzon darn
outo. Lavaret vije: "Pa erru an Eost
a ya ar mevel da vestri!" Met ja ya
mestr ha mevel d'ar brezel. Mestrez an
ti ne vez ket nemeur a zoufars eviti

Evit rein ur skouer : E ti na maeronez :
 (Doue di he fardono, marvet eo er tighun santel
 diwerzhan d'an oad a 95 bloaz) Seizh
 bugel oant o terc'hel ur feurm bras
 awalic'h gant o mamm intañvez fell a oa,
 ur mevel bras hag ur paotr saout, ha
 devezhourien. En tu honk, veze implijet
 ouzhpenn, ar pevar mab an div verc'h
 bras, an hini vihanan oa er skol c'hoaz.

D'an deiz ma tigoras ar Brezel pevarzek
 oa partiet 4 asembles : tri mab hag
 ar mevel bras. ar bevare mab da
 viz meurzh 1915. Chomm a rae an
 div verc'h. o mamm, ar paotr saout
 bihan. war dro ur strevel a seurt-se
 e derou an Eost, hag e-pad pevar bloaz.

Unan ar baotred lazhet en Arras, unan
 gazet, marvet er bloavezhioù kenhañ goude
 ar brezel, unan all troc'het e char
 ar bevare tapet gaz ivez ha chomet
 klavridik hed e vuhez.

Ret oa bet er bloavezhioù spontus-se

Kaout skoazell bep seurt tud. Tud na
ouezent Keh penaos bern n'eo Keh mammenn.

Lavarout a rae na maeronez, ar verc'h honan
biken n'he dije ken truez ouz ar beorien,
re heuzet oa beh gante. Met oa kel
gwir, chomet oa brokus ha trugarezus
ex-keñver an dud ezhomnek e pad he
buhez-hir. e gwir gristonez ma oa.

Bep oa d'ar c'houlz-se ar brezel bed
Kontañ, labouradegoù lin stank awalch ar
vro. Evel an dud all micherourien al
labouradegoù-se o doa ranket mont ivez
d'ar brezel evel ar baizanted all. Seta
Kalz eus ar glaskerien oa bet embochet
el labouradegoù-se, faotred ha merc'hed
oant ket re gozh na re vac'haget.

Milinoù paper oa ivez e Benac'h ha
Logivi Plougras. aze oa c'hoarvezet ar
memes tra. Met hervez ar c'hrenn-lavar
Kozh ! Paour a c'houez. Paour a foell !
Paour in eus ezhomm xalc'h ebet !

99
Garv e Kavent emichañs bezañ stag evelse
e-pad ar sizhun ha pa veze touchet ar
paññe vije foetet prim ha prim. Tremen
pa vez, ha tremen pa ne vez, zo tremen
ordin ivez. Keba?

Bez oa meur a hini, tud distabil, oant ket
gouest da chom neblec'h. Ar re-se oa bet ret
dezho kaout un itrik bennak evit bezañ lezet
da vale eus an eil parrez d'eben. Unan bepred
oa in em lakat da ramoner siminaloù, un
tammig aze binetenn gant un troad hir
daou pe dri bennad bazh gant Klavieren
houarn da shagan an eil eus eben hag ur
boked gargel, ur gordenn d'ober gante ur
bakadenn dindan e gazel pe war e skoaz
hag e roud eus an eil ti d'egile!

Met va Doue ha zistage ket un
hanter hag ur c'hart eus an uzilh. ha
oa ket ur ger da larek dezhañ pe vije
pouilhet gante. Larek e vez: du, vel
ur poutouarn. Fañch oa bet biskoazh
banne dour ebet war e fas emichañs
abaoe ma oa deuet diwar warleunn e vamm.

An devezhioù foar er C'houerc'had d'ar
 c'hentañ ha d'an drede merc'her veze
 Fañch er plas-foar o sikour distkargañ
 pe adkargañ ar c'hasedadoù moc'h
 bihan er c'hiri. Sikour? Ya, poz e zom
 war c'hased! Anwalc'h a oa dezhañ evit
 tapout gwerzh ur chopinad. Ha Kerkent
 d'an ostaliri. Sonj im eus da glevout
 mamm o c'houlenn digantañ. Diouber petra
 a lakez da arc'hant ivez Fañch? Da
 loikañ, da loikañ, eme Fañch.... Kent
 mont da ramoner oa bet ur c'hrogad
 o werzhañ spilloù ha paper-lizher; oa
 ket bras e glianted rak al laou veze
 o vale war e baper-lizher... Met
 un digarez oa dezhañ da gaout droed da
 vont en dro.

Pa oa aet da ramoner, kanfarded ar
 bourk - pe gentoc'h "Kêr ar C'houerc'had"
 rak arabat lavarout bourk amañ pichon -
 o doa fardet ur ruban lier dezhañ
 en dro d'e dos gant ar gerioù-mañ
 skrivet e liv sina: Le Scur François
premier ramoneur de France.

— Bez oa ^{un} ur fawr Kozh bihan sioul ha
 na veze ket gwelet alies, eus Benac'h a oa
 un tamm ti soñl en doa eno. Ned ae ket
 a-bell, me gred e tistroe da noz d'e di
 Abaf a oa ha seven tre, Pierre a frazinn
 voulduz e toull an noz a rae ur
 matakennadenn. Neuze bep tro ar memes
 frazenn ! "Dous eo an amzer" eme Erwanig.
 N'am eus e anavezet nemet dindan an anv
 - se "Erwanig dous an amzer".

An Itron Moond. Mari Manac'h eus he
 anv plac'h Yaouank, gimidiq ivez eus
 Benac'h hag a oa ken brokus e Kevner
 peorien he Bro pa oa deus da vezan
 gwreg da Roue an Nickel, he devoa bet
 Kinnigel da Erwanig renevezi dezhan
 e di, lakat un doenn mein glas warnan.
 Be, kann, na felle ket dezhan, Kalz
 gwasketoc'h oa gant un doenn plouz.
 Setu ma oa graet dezhan un doenn
 neverz flamm gant plouz. aluzon awalit
 da veran a roe dezhan an Itron, met

ur Xec'hed a oa evitan mont d'ober
tammouï troïou.

— Pochañ (Paotr. Jani) hemañ oa ur paotr
fin hag a ouie tennañ dour die vlin.
lezet en doa e varo da voutañ hir-
hir, hag evel ma oant gwenn, ha gwenn
e vlev, hir ivez e veze graet ar
Père Noël outañ gant an douristed.

Rak ned ae keh da glask nemeur
tro-gër. Prenañ rae Kartennoù postel
gt skeudennou eus ar Tro, ha d'ae
mizidi hañv ez ae da werzhañ ar
c'harthennoù se da vord ar mor.

he saozon

Anglizienn ar feurvuiañ a veze d'ae
c'houlz-se oc'h ober o zouristed dre
aman. Gwiskañ a rae dilhad truilhoù
war c'horre da lakat an dud da
gavut treuz outañ.

Met e wreg, ur plac'hig vihan
distar anezhi, a lare deomp: "Oho eme
Soaz n'eo keh dav kaout treuz ouz
Pochañ hennezh zo gwisket tom dindan"

Dont a rae eme Soaz, godelladoù moneiz
gant Bochan goude un nebeut devezhioù
e Koster an aod. Neuze vezent distarget
ebardh ur c'helorn Konfitur, hennegh oa
ar c'hopreuzor! ha goloet gant pilhoù
Soaz ne ouie Kont ebet. Adal pa veze
heñh unan en ti e prene an nor-warni
e tiskarge he c'helorniad moneiz war an
daol, a rae bernioù oute hervez o ment
hañ o liv, gwenneien, daouvenneien, peup
kwenneien, dckwenneien, fevarreale, ne
gredan ket veze kalz uheloc'h. ~~Ar~~mm

Hañ e chome Soaz da arvestin an
teñzor-se! Kregus sur mat ne c'helle
ket begañ evrusoc'h. Ha pa skizhe,
veze adarre lakat ar moneiz er c'helorn.

Daoust da Bochan da vegañ deut war
an oad a-benn am eus me e anavezet
en doa ar vrud da gaout mestrezed
ha Soaz paour a ye war gein ar
marc'h-ruz.

Turlutat a rae kement toul-moger oa

tout da glask kuzhidennoù Pochar,
 distroet gantañ da gas d'ar "Vrun" ome
 Soaz. Un deiz bepred, hi a gonte-se
 d'am mamm, ja oa aet da vetkañ ha
 da ziskargañ ar moneiz, oa nemet pilhou
 ken er c'helorn, g't un dornad pezhioù
 bihan war c'horre. Ouzhpenn-se kollet
 oa he broust da gannañ, he c'hontell
 hag he choukennoù nevez. Sodet oa ar
 paour Kaerh Soaz. Deut oa duman da
 lofañ en noz-se. Biken ken na xistroe
 d'ar ger. Met "biken" Soaz na bade ket
 pell! An deiz warlerc'h oa arriet Pochar
 da glask warlerc'h Soaz, an dour en
 e zaoulagad. Soaz Kaerh ac'han, Soaz Kaerh
 alesont. Piv en deus boutet jennadoù enno
 evelse. N'eus kollet man ebet, ha gant
 an arc'hant i m'eus prenet gwin ha
 sardined. Met Soaz oa ket gouest da
 santout c'hvezh ar sardined, ha takenn
 iwin na eue marte. Setu Pochar i'n em
 regale e unan. Soaz na felle dezhi

nemet Kafe ha bara-amann.

Marwet oa Soaz n'oufen ket larout da be oad, rak ne oueze ket hec'h unan-te oad. Kozh e krede din oa, p'emeur Yaouank flamm e Kaver Kozh an dued aet war an oad. Ma, p'invidikañ den ar barrez n'eus bet lakaet e dud gant muioc'h a oferennoù eget n'en deus bet lakaet Pochan gant e wreg. Doue d'he fardono. Me gred ez ae al lodenn vrasañ eus e aluzennoù da lakaat servijoù ganti, e-pad an nebeut bloavezhioù oa chomet war he lez e ur Bed-mañ; aet oa d'an ospital d'echuin e amzer evel m'eo lod ar beorien kozh all.

Predon o Komz eus servijoù, peorien tro ar bourk oa devot da vont bep beure d'ar servijoù ne verne gant piv e vije bet lakaet. O difunin a dapent evelse. Ur bannac'h Kafe ha bara-amann, gwin-gmenn a wechoù pa veze tud a renk uhel.

23
Rak ar c'hiz oa da rein kafe d'an holl
atistanted. O tont er maez an iliz ez ae
an dud d'ar Vered da skuilh dour
binnet war vez an hini oa ar servij
en e intantion. Hag aze veze un an
kargel da lavarout hanter sioul. hanter
grem. Nef juv bennak en deus atistet
er servij-man a zo fedet da vont betek
ti hen-ma-hen (un ostaleri). N'eo ket ar
gerent a rae ar c'hemenn-se, alies veze
ar vaduez kargh veze a laroù ar gratoù
gant ar re varv. Goude an difunin-se
veze adarre lareb gratoù, evit an hini
marv, holl gerent desedet an atistanted
hag holl gerent dexedet tud an ti ma
veze ennan an degemer, an holl a sav
en o sav da respont ar fedennou.

Gant an dud o ^{Rouezeg} ~~rouez~~ er maez,ion,
ar vuhez o vont war geraat eo bet
Kemmet ar boazion-se.

Bremañ vez lakaet servijou evit an
anaon hep lareb o anv hag anv an hini

39
a erbed an oferennei. Gant ur partikulier
evit ur partikulier vez lâret ar feurliesan
kuit da zirenkai den na da astenn fraejou
rak ken berr eo an dud an deiz a luziv
er menajoi m'emeur stag evel sklaved.

N'am eus komzet betek hent nemet eus ar
beorien rik, ar re oa rediet da vont en dro
da glask.

Meur a rummad peorien all oa c'hoazh
nebentoc'h reuzendik marteze dre m'o doa ti
met nompaz leizh o c'hoef bemdez, ar
glac'harusan oa evito n'eo kel tremen o unan,
met gwelout o bugale o kaout naon, o
kaout riv, o vezai re mat dezho kas
anezho da c'houit araok m'o dije graet
o c'hoef. ar feurliesan hep tamm skol
ebet. Hep gopr er bloavezhioù kentan.
nemet o boued, o lofeiz, un tamm dilhad, ur
botou koad bennak, gwenneien gwerzh-buten
digant an dremenerien pa vezent o serviji
en tiez mat. evel ma vez lâret. Pa

vezent deut en oad da c'hount gopr, ar
pewrliesañ veze ret dezho cheñch ti, cheñch
mestr. Kemeret e veze adarre ur c'hennard
all en o flas da vesa r saout ha tammer-
labourioù Akad.

Kerse veze gant ar batredivoù alies-gwech
ivez Kerse war vat - a benn gount gopr
oa ret mont d'ar park, detkin ober gant
Kerez. ha gant an holl ostilhoù. Hag
alies ya veze echu ar miz e tene e
vamm da glask ar gopr. Ezhommas bras
anezhañ da fourmis boued d'ar re vihanoc'h.

Gopr ur mevel ha nebeutoc'h e hoazh hini
ur vaterz oa kel bras, en arc'hant met
da heul oa an diveroù⁽¹⁾ da laret eo
botou, dilhad, Kemenerzh, fererzh, Kannerezh.
hag alies ur c'hant ed d'o zud, ur
golc'hedad fell, un devezh tenn, pe ouzhpenn,
en holl o talvezout muioc'h eget ar gopr
en arc'hant.

Bloavezhioù ha Bloavezhioù o dije ezhommas
evit lakat ur gwennef bennak a gortez

(1) divero: n'ouzon ket hag en zo ur ger all

da c'halloud sonjal sevel tiegerzh. Gwelet
 am eus Koulskoude tud aus an amzer. Se
 deut da vezan mat ar Bed ganto, o
 terc-hel feurmioù mentet mat. Savet
 pagen ha pagen e skeul ar reinkadoù
 diwar o foan, o interest hag o intrudu
 ha, se zo sklaer, pa c'hoarzh ar
 chanis outo ha p. o dife yec'hed.

Lavarennoù ha Krenn-lavarioù a
 zo chomet stank er Brezhoneg a zivout
 ar beorien, klask a ran ev memor
 hag, o lakaat amañ war baper dre
 ma teuont da Arij din. Setu an
 hini Kentañ da zont !

A vistrourzh ha da virviken
 'mañ troad ar pinvidik
 War c'houzoug ar beorien

Ar paour pa binvidika
 Gant an Diaoul ez a -

Aluzon diwar aluzon
A gas ar paour da binvidik.

Vilañ tri dra 'zo er Bed !
- Un den kozh tano (grivois)
Ur binvidik gasuiat
Ur paour glorus.

Paour a c'hounez
Paour a foet
Paour 'n eus ezhomm yalc'h ebet !

Paourig an alaourig
Frezh e reor gant un derezenig

Evel Yar ar paour : a gluch dindan
an dorn = dorn.

Kentoc'h a vankor laou en dro d'ar
beorien eget na vanko arc'hant eno !

Kentoc'h a varro buoc'h ar paour
eget na grevo ar fallakr - se

Kog ar pimplidig ha Kog ar paour
o m en respont!

— Du-mañ 'zo. Hag a roooo!

— Du-mañ pa vez a vez e e!

Eus a baour da baour.

Kas ar paour da baour zo diaes

Paour evel job. — Paour razh.

Paourentez, zo Kalk
Meh ned eo Keh pec'het

Mont da baour — Mont i r maez a baour

War e gostez evel Yann, vont da baour

Un ti bihan paour — Douar paour —
Gwisket paour. Broiou paour

Paour Kaezh bihan — Paour Kaezh tud
Paour Kaezh loen — hag all ---

Fritañ mizer gant paourenbez E Pillig ar Garanteg

Eus An dud a di ja c'hoantaent mont
da zeverhiata veze lâret !

- Ar re-se zo o tebrin bara ar beorien!

Eus an dud "ingravez" a rae tout o
labour oc'h unan:

- Ar re-se eo gwalloñ ganto in em
grevin o labourat eget rein un devezh
da c'hounit d'ar paour.

Ur wreg vad a baour!- veze lâret eus
ur raouez dispignerez pe didalvez - pe
na oueze ket labourat.

Paouroñh eget ar c'hi. Hennañ en devez
un abit nevez ar bloaz (ja daol e gzh vlar)
Ha me in em bez hini ket Kammed.

- Eus bugale disourssi, didalvez, disinteresh e vez laëret: Ar bugale - se a gao o zud da baour!

- D'ar bloavezhioù fall, vit trevadour an douar ma veze fust ar boued ha kêr spontus a lare e hoarzh darn in ur farsal:

Evelhenn eo goulenn digant ar paour ha Yac'h eo e borchell (g^t patatez hag irwin ha soubenn an tri zraiz veze ret bevañ,

- C'hwellañ e stumm da vont da baour:
Laërezh, ha labourat d'ar sul!

- Ha ma Komzfen bremañ eus tiegerzh ar
- faour... H'am eus ket e gvirionez sonj
eus Kalz a diez peorien. Tiez bihan soul
teñval, gant^{ur} prenest, dormant. un nebeut
arrebeuri kozh, hoë, un daol debet gant
ar preñved.

Ur wech, o tistrein eus ar skol hor boa
Germaine B. ha me bouete hor fri e ti
chamäi. Skolan. Treuz ur park eus an
hent oa. E Korn an oaled, sterniet gant
Kreun oa sanset e vele, ur vrec'hiad
plouz hag un toullad truilhoù. Ur c'hased
war e c'henoù a serije da daol, Hag
ur varnikenn didal en he sav n'ur
c'horn all oa e armet, un dorcheun
hanter dispennet e Korn an tan oa
e skabel. Setu holl... Met gwelloc'h
eo ur c'hraon moc'h er ger ege ur
c'hastell e lec'h all... Ti brav, ti brav
eme chamäi!... Oa ket dioues bezañ
doue dezhañ. Peder moger hag un
doenn, un oaled da boazañ e bato!

E Kichen ti chanmañ skolan, ti Soaz
ha Bochani oa ur c'hastell.

An ti oa ken bihan ha ken teñval
avat. Met an tiegezh oa ken naeb, ken
lufret, skubet ken mat plas an ti ken
a luc'he an douar.

An daol veze koaret evel an arrebeuri
all, ha na zebrent keb ouzh an daol, n'h
ma chomfe atav proper. war an oaled
haç a oa uhel e tebrent o frepp. Soaz
oa ur plac'h teureg kenan. Oho! eme
Soaz begañ paour ha begañ lous? Nann!

Greomp tro an ti: n'eur vont tre oa
en tu kleiz d'an nor ur armel dero, du
izel, ha debret an treid pe vein eus
mouestijenn an douar. Ober a rae spavenn
da wakedin an daol, haç a oa harp
ouzh ar voger kenwer ar prenest, ur
prenestrig a beder gwerenn vihan, c'hoaz
a vante unan, un almanag kozh oa
e plas ar werenn. N'oa nemet ur
bank d'azegañ e tu plas an ti, e tu

ar prenesth oa keh tu d'azegañ. harp oa an daol er roger. Un daol vihan oa ur c'houign keuned da boz ar betelloù, a-us dezhi ul listriev g^t un nebeut astedou ha skudilli war an estagerennoù.

Un tu dehoù d'an nor oa ur skent da vont d'ar schiec lec'h ma veze lofeg an danvez tan; dindan ar skent, ar poutouarn da vivin ar c'houez. Kelorn an dour, ur skubeleun, un nebeut aostilhoe; hed ar roger tu eneb an daol. oa ur gwele "à la chapelle" n'am eus gwele nemet eno. Gant ur rideoz Koad.

Neuze ar pres pe armet, derv du ivez bloton Koad oc'h servijout da dreid dezhan hag ar gwele kloz e Korn an oaled gant ur bank tosell hag ur pres bihan war ur penn anezhi; ur bofaniñ veze graet eus ar pres-bihan. se - hennezh oa sanset da lakat liboud ar babigoù er bank tosell veze klenket an dilhad da gannañ. War ar vantell chiminal oa ur grusifi, ur santez amma ar bod beuz, ur c'hantolor, ha boestou ar c'hafe hag ar sikore! Setu holl.

Heuliad da "Leve ar Paour" —

— Feorien neverz —

Komzet im eus hirik an alc'h eus feorien
 va Yaouankiz. Pell zo ne vez gwelet den
 ebet o klask an aluzon. Al lezennou
 sokial o deus permetet da bep den ezhomm
 kaout er ger ar pep retañ. ha bezan graet
 war e dro en ospital pa ne vez mui
 gouest d'ober e feñ e-unan.

Hogen ur rummad feorien all omp-
 ni beza da welout e fañ hon dor.
 « Ni ar Vreizhonegerien a vihanik. »

Dis-heñvel a-grenn int eus feorien
 gwechall. Treset mat. Gwisket mat.
 gouzont a reont Komz ha Kerzhout.
 ha n'eo ket bara emaint o klask.
 - Na vez ket an den gant bara hepken-
 n'eo ket Kennebeut magadurezh spered
 in eus graet diouer dezho. Tud gouiziek
 int ar feurvuian, ha Yaouank ha Kreñs

(41)

Un dra bennak avat a ra diouez dezho
hag a ra dezho gouzant. An dra-se
hag a zo ar pezh pennañ e sevenadur
ur Ouenn : Ar Yezh.

Yezh, Hengoun, Arzoù, Lennegezh, Istor,
Mojennoù ar Tro a zo o hini, Mac'heh
eo bet outo gant ar Stad tenezor o
lignez. Hag ar pezh a zo e hoazh
tristoc'h da anjar : o zud o deus
o zroc'het eus o gwrizioù, graet eus
o bugale estrenien en o Bro.

Diaes eo kompren penaos eo in em
bedet war treizh ar walenn euzhus-se.

Un torfed a Ouennlazh, an hini
mezhusañ, an hini grevusañ, an hini
a ra eus ur Bobl dieub - ur Bobl ~~klask~~.

- Dallentez ? Follentez ? pe Fallentez ?

- Marteze netra nemet Laoskentez...

Bountet 'zo bet, gant ar C'hallaoued
Kement a dezennou hag a siklegonoù
e penn ar Vretoned. Ha re decheh
int bet pell, da sentin hep rebarbin
ouzh lezennou Bro C'hall. daoust fegen
dinatur e refent.

In the present and a no other day
has a no other person. In the
has a no other person. In the
in person; the fact.

high, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person

person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person

person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person

person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person
person, person, person, person, person

Ha setu un nebeut bloavezhusu. zo un
dihun burzhudus! Hor Yaouankizou, faotred
evel merc'hed, levezonet moarvat gant skouer
Broioù bihan all. da lavarout eo minorelezhioù
all, bet, int ivez, war ar bord da zoll
o sevenadur, a zo savet enno ur
c'hoant diremed, un ezhomm biolo-gel
da biaoan a-nevez, Kousto pe gousto.
O sevenadur naturel bet nac'het outo
n un doare ken distikant.

Kompren a rit bremañ petra' fell
d'ar glaskerien aluzon-mañ.

Ar pep brasañ anezho o deus dija
desket ar yezh, Kalz pe nebeut, dre ar
skol dre lizher, skol noz, pe skol
ar merc'her. hag er stadoù hanv.

Darn all o deus klasket deskin
o unan el levrioù; Yezhadur, Geriadur,
Methodoù a bep seurt.

Pa zeont e mesk ar Bobl, an dud
oadet, e velont fregement a c'herioù
a ra diouer dezho, ha setu ma
klaskont pinnidikaat o geriadur,
dre gomz gant ar re eo c'hoazh o

Yezh pemdeziet ar Brezhoneg bev.

Trist eo Kouezhan e renk Klaskerien aluzon, pe eo Ken pinvidik hor Yezh ni. Ken poellek. Ken Kempouezet mat, ma lavar ar Yezhonorien eo ar Brezhoneg Kaërañ Yezh Europa, ha ma vez-hi kelennet end-eeun e 72 Skol-Veur estren un tamm dre holl er Bed...

Dre c'hras Dore ha bolantez tud emroüs eo bet dastumet ha lakeb war baper ar pep pouezusañ eus hon Horezh Speredel ha treuskaset a rumm da rumm betek an deiz a hiziv

Kenderc'hel a ra hor Yaouankiz war o roudoù. Gwelch a rit anezho o fonn di ho ti da gestel ur ger bennak un dro lavar bennak, ur rimadell ur verz kozh, ur gontadenn, anvioù plant, amprevaned ha me' oar.

O lakat a reont gant evezh war o c'harnedig, pe o c'hemeront war o enrollor.

Pinvidigezhioù en arvar da vont da

goll pe da chom~~me~~ skornet evel ur
c. kapital difrouezh. Ha d'an diwez, da
ziskenn er Bez gant ar re gozh.

Un dra bouezus-tre eo labour ar
glaskerien aluzon. Se eta, rak evit an
holl, evit an dazont a^e labouront
ha hi, ar re chausus, ar re o deus
Komzet e-pad o buhez Yezh ar Ouenn
hon dlead eo o sikour eus hon gwellañ.

N'eus netra dister ja vez graet gant
Karantez ha poell.

Anab eo e c. bouz arwont on o c. halon
hag en o Spered. Tamall a reont ar
re o deus nac'het outo tenzor prezius
o gouenn. Ha gant Komzoù c. hwor ha
Kriz a wechoi.

- Savet omp bet, emezho, gant "Sanders
"Sanders" ha "Neolait". ha nac'het ouz himp
laezh glan ha nerzhus hon Mamm Tro.

Pep Pobl he deus he Yezh, Evel m'he
deus pep blevenn he liv hag he frond,
pep delienn he stumm hag he ment.

Lazhañ ur Yezh : zo lazhañ ur Bobl.
Ene ur Bobl a vleun dre he Yezh.

Ur Tro hag a lazha sevenadur
he minorelezhioù zo evel ul liorzhour
hag a lazhe holl vleunioù e
liorzhañ nemet unan hepken hag
a glaskfe leugnañ ganti e
liorzhañ a-bezh.

Chañs vat d'ar Beorien nevez
da gasout aluzon frank e pep
ti.

Aluzon dinvar aluzon a gas
ar paour da binvidik.

Chañs d'hor Yezh da vont
ermaez a baour, pe, Kentoc'h,
Chañs d'ar Brezhoneg da adkemer
e renk e-touez ar Yezhoù enoret.

N'eo ket hor Yezh a zo paour, met ar
re o deus graet fañ warni.

Echuet deiz Gouel ar Werc'hez 8-9-
79

Ich habe in der Nacht so geschrien wie ein
Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.

Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.

Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.

Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.

Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.
Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.

Ich habe die Nacht so laut geschrien, wie
ein Fuchs in der Nacht, so laut, wie der Fuchs.